

ROSTRA ECONOMICA

2e Jaarsexcursie 1955

Nieuwe drukken De moderne onderneming

Van de uitstekend bekend staande serie bedrijfseconomische vakstudies verschijnen herziene drukken. Deel I J. van der Ploeg „De administratie als hulpmiddel bij het bedrijfsbeheer“ wordt niet zelden op de literatuurlijsten vermeld. Vraagt gratis prospectus.

N. Samsom n.v. - Uitgever - Alphen a.d. Rijn

Ook verkrijgbaar via de boekhandel

Ook tijdens de zomer-
maanden staan wij
volledig tot Uw dienst:

Uw bestelling per post hebt U de vol-
gende dag in huis.

Voor binnenland verzenden wij **port-vrij**.

Bij extra spoed kunt U een telefonische
bestelling dezelfde dag nog hebben.

**De Academische Boekwinkel
P. H. VERMEULEN**

**GRIMBURGWAL 13 t.o. 't Binnengasthuis
Amsterdam-C. Telefoon 48312-41674**

Economisch-Statistische Berichten

Uitgave van het

Nederlands Economisch Instituut

Indien U niet alles op economisch gebied kunt lezen, dan kunt U "E.-S.B." onmogelijk missen. Studentenabonnementen f 23.— per kalenderjaar.

Administratie-adres: **PIETER DE HOOCHWEG 120, ROTTERDAM**

Tel. K 1800-38040 - Giro 8408

ROSTRA ECONOMICA

MAANDBLAD VAN DE STUDIEVERENIGING DER ECONOMISCHE FACULTEIT
VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Redactie:

R. J. van Bemmelen
F. A. Maljers
Mej. A. H. Oudt
B. Sarphati
J. N. Spruit

Redactie-adres:
Spinozastraat 19 bv.
Amsterdam-C.

Administratie-adres:
Koninginneweg 152
Amsterdam-Z.

JUNI 1955

DERDE JAARGANG

NR 12

IN DIT NUMMER :

Economenconferentie 1955	pag. 2
Herinneringen aan een goede Groninger tijd	" 4
Studiekringen voor Candidandi	" 5
Wetenschappelijke stages in het buitenland	" 7
A.I.E.S.E.C. Uitwisseling 1955	" 7
De Monetaire Overspeltheorie	" 8
Economie in 16 tekeningen	" 11
Verschuiving van maatschappelijke macht	" 12
Verslag van de Dies-viering van de S.E.F. op 25 Mei j.l.	" 15
Seminarium voor Bedrijfshuishoudkunde	" 16

MONETAIR- EN SOCIAALECONOMISCH GEDEELTE

Oorzaken en gevolgen van een voortgaande Inflatoire Economische Ontwikkeling, zo luidde het wel zeer actuele onderwerp van de ditmaal door Rotterdam voortreffelijk georganiseerde conferentie.

Een stroom van publicaties in het afgelopen jaar over het Monetair Evenwicht, culmineerde recentelijk in de artikelen van Prof. Goedhart in de *Economist*.¹⁾

In deze buitengewoon verhelderende artikelen, welke ter conferentie herhaaldelijk werden aangehaald, constateert Prof. Goedhart tot zijn genoegen (blz. 166, 167), dat nu eindelijk de geldtheoretici, althans in Nederland, hun aandacht weer hebben gericht op het vraagstuk van het Monetair Evenwicht, d.w.z. op de invloed van het geld op de afloop van het economisch proces.

Immers, onder invloed van de Keynesiaanse literatuur, had men zich eenzijdig met het geldwaardeprobleem bezig gehouden.

Maar de mens en zelfs de econoom is onbestendig, want ter conferentie was al weer een reactie merkbaar op de gevoerde veelkamp rondom het begrip Monetair Evenwicht en werd het belang er van door sommigen in twijfel getrokken.

Nadat eerst Prof. Witteveen er op had gewezen, dat naar zijn mening de „neutraal geld-norm“ van Prof. Koopmans gericht was op het voorkomen van cumulatieve verstoringen en zelf het vraagstuk aan de orde had gesteld of een evenwichtige ontwikkeling mogelijk is bij een stabiel prijsniveau, stelde de heer De Pous in zijn lezing voor het stabiel prijsniveau als norm der economische politiek van de door Prof. Goedhart ingerichte eregraafplaats voor verouderde en thans onbruikbare economische begrippen te halen. (Zie *Economist*, Aprilnummer, blz. 297).

Wat Prof. Witteveen betoogde kwam in grote trekken overeen met hetgeen hij reeds op 3 Februari voor de S.E.F. had uiteengezet.

In het eerste deel van zijn lezing²⁾ kwam Prof. Witteveen tot de conclusie, dat een zich evenwichtig ontwikkelend nationaal inkomen, noodzakelijkerwijze met loonsverhoging of prijsdaling gepaard moet gaan. Anders zou een toenemende productiviteit immers via relatief steeds stijgende ondernemerswinsten een steeds toenemende mar-

ginale spaarquote tengevolge hebben. Uit de door Prof. Witteveen ontwikkelde formule volgde dan dat dit verschijnsel vroeg of laat tot conjuncturele verstoringen moet leiden, zoals in zeker zin geadstrueerd kan worden met de hausse voor 1929 in de V.S.

Het tweede deel van Prof. Witteveen's betoog maakte, gezien ook de gecompliceerdheid der problematiek, de indruk op verscheidene punten wel aanvechtbaar te zijn. Via een beschouwing over het verschillend effect van productiviteitsverhogingen, loons- en prijswijzigingen, op marginale en intramarginale bedrijven, concludeerde Prof. Witteveen tot een beheersing van de effectieve geldhoeveelheid in relatie tot het arbeidspotentiëel³⁾ als norm, gepaard gaande met een krachtige concurrentiepolitiek (antikartel) en een gedifferentieerde loonpolitiek, in casu een vrijere loonpolitiek.

Dit laatste nu bracht Prof. Witteveen op het terrein van en tevens in strijd met de conclusies van de Heer J. W. de Pous, die het sociaal-economisch aspect belichtte.

Diens beeldrijke en sterk ironisch gestelde voordracht culmineerde enerzijds in een kleinering van het begrip Monetair Evenwicht als doelmatige norm voor de overheidspolitiek, waar- tegenover een stabiel prijsniveau als wenselijk werd gesteld, anderzijds in een verdediging van het door de Stichting van de Arbeid gepubliceerde rapport over de te volgen loonpolitiek.

Op de beide lezingen tezamen volgde één discussie. Gezien de beperkte ter beschikking staande tijd was het niet mogelijk om beide controversen (De Pous - Monetair Evenwichttheoretici en De Pous-Prof Witteveen) tot hun recht te doen komen. Het zal niemand verwonderen, dat het Prof. Koopmans en Prof. Goedhart waren, die al spoedig de monetaire handschoen opnamen om vanuit een evenwichtige positie de voornaamste argumenten van De Pous in even beeldrijke taal te ontzenuwen als waarin deze ze naar voren had gebracht.

1) Prof. Dr. C. Goedhart

„Monetair Evenwicht in een dynamische Volkshuishouding“ in de *Economist* van Maart en April, '55.

2) Monetaire aspect van het conferentieonderwerp.

3) Hierin is zowel rekening gehouden met het aantal arbeiders als met de productiviteit per arbeider.

Het feit, dat Prof. Goedhart zijn beeldspraak ontleende aan kerk, zonde en duivel, deed daarbij op een bepaald moment misverstand rijzen aangaande het begrip „Pous“.

Ook verwekte het bevreemding, dat men naar de mening van de Heer de Pous allen boven de 65 jaar, mannen vrouwen en kinderen tot de ouden van dagen moeten worden gerekend. Helaas ontbrak de tijd voor een samenvattende conclusie na de discussie. Deze zou dan echter naar onze mening als volgt hebben kunnen luiden:

Monetair Evenwicht kan onder bepaalde omstandigheden (productiviteitsverbetering) prijsdaling of verhoging van de beloning der productiefactoren vereisen. Beide oplossingen hebben hun voor en tegen.

Ook is het mogelijk, dat het prijsniveau ter handhaving van het Monetair Evenwicht een verhoging dient te ondergaan ten gevolge van incidentele oorzaken als misoogsten e.d.

Het is echter niet wel denkbaar, dat een continue ontwikkeling van het prijsniveau in opwaartse richting (het gevaar waar de voorstanders van een constante geldwaarde zo berucht voor zijn en waar de conferentie over ging) gepaard zou kunnen gaan met een handhaving van het Monetair Evenwicht als omschreven door Prof. Koopmans en Prof. Goedhart.

Hieruit volgt, dat handhaving van het Monetair Evenwicht een alleszins adequate norm voor het economisch beleid is.

BEDRIJFSECONOMISCH GEDEELTE

Zaterdagochtend gaf Dr. A. I. Diepenhorst, lector te Groningen, maar leerling van de Amsterdamse School, een uiteenzetting over vervangingswaarde, kostprijs, winstbepaling en winstbestemming, welke in essentie niet veel afweek van de Amsterdamse opvattingen; Prof. A. Mey, die helaas voortijdig de discussie moest verlaten, had echter wel bezwaren tegen bepaalde uitwerkingen.

O.a. gaf Dr. Diepenhorst een duidelijke kritiek op een van de door Prof. Pruyt in zijn rectorale rede te Rotterdam geponeerde stellingen. n.l. dat het beschouwen van de door prijsstijging ontstane vermogenstoename op positieve voorraden als niet uitkeerbare schijnwinsten, een subjectieve opvatting, afhankelijk van het ondernemersbeleid, zou zijn.

De essentie van het betoog van Dr. Diepenhorst kwam echter op het volgende neer.

De op vervangingswaardegrondslag berekende kostprijs is een bouwsteen in het formele decisiemodel, dat de bedrijfseconoom voor de ondernemer kan construeren. Deze exact bepaalde grootte ligt ten grondslag aan de winstbepaling. Naar onze mening terecht, wees Dr. Diepenhorst vervolgens op het feit, dat er aan de concrete ondernemersdecisie tevens vele niet exact bepaalde factoren ten grondslag liggen welke de beslissing een subjectief karakter verlenen.

Deze subjectieve factoren, welke voornamelijk in verband staan met toekomstige onzekerheden en met name het verwachte prijsverloop der duurzame productiemiddelen, wil Dr. Diepenhorst tot uiting laten komen bij het vraagstuk van de winstbestemming.

Gezien het conferentieonderwerp: het bedrijfseconomisch aspect van een voortgaande inflatoire economische ontwikkeling, zou het voor de hand hebben gelegen nu het effect na te gaan, dat een dergelijke ontwikkeling op die subjectieve ondernemersbeslissingen zal hebben.

Immers, in de gedachtengang van Diepenhorst rijzen dan de voornaamste problemen van een dergelijke ontwikkeling juist bij het winstbestemmingsvraagstuk.

Zowel de boeiende lezing van Dr. Diepenhorst als de verhelderende discussie daarna, concentreerden zich echter op het begrippenapparaat, dat aan de winstbepaling ten grondslag ligt.

Het komt ons voor, dat deze discussie, waarin de sociaaleconomen Prof. Koopmans en Prof. Witteveen merkwaaardigerwijze een belangrijk aandeel hadden, een belangwekkende verdere verfijning van de vervangingswaarde-theorie heeft opgeleverd.

Deze conferentie heeft eens te meer bewezen, dat de Economenconferenties hun grote waarde voor de studenten juist ontleen aan het hoge peil van de door de Hoogleraren gedragen discussies. Voor onderlinge discussie is immers altijd wel gelegenheid.

Schaars zijn echter de mogelijkheden om te leren van een voorbeeld hoe een goede discussie hoort te verlopen. Daarom mag geen economisch student met liefde voor zijn vak deze jaarlijkse manifestatie verzuimen bij te wonen.

Het volgend jaar organiseert de S.E.F. de Economenconferentie.

Laat Amsterdam dan door een grote opkomst een quantitatieve en kwalitatieve meerderheid tonen.

Herinneringen aan een goede Groninger tijd.

G. VEENMA

„De Groningers zijn en blijven de geestelijke elite van ons land”.

L. Huizenga

Op Maandag 4 October 1948 werd aan de Groninger Universiteit, de Faculteit der Economische Wetenschappen geopend met een openbaar college gegeven door de toenmalige voorzitter dezer Faculteit, Professor Dr. P. J. Bouman.

Kort daarna werden inagurale redes uitgesproken door de nieuwe Hoogleraren. Dat het een Noordelijke aangelegenheid betrof, blijkt wel uit de titel van de redes: „Boerenvrijheid” en „Regionalisme”.

Bijna zeven jaar zijn nu verlopen sinds de oprichting. In deze jaren heeft de Faculteit school gemaakt. Zo zeer zelfs, dat een bekende Amsterdamse Hoogleraar in de Bedrijfseconomie, als hij spreekt over Groningen, meestal de term „de Groninger school” bezigt.

Nu, een school was het in 1948 zeker niet. Van de daarin thuishorende banken was de overgang naar de gobelin-stoelen bijzonder groot.

Het Faculteitsgebouw was namelijk het voormalig huis van de Commissaris der Koningin in de Provincie Groningen. De balzaal van de vroegere Commissaris diende als belangrijkste en grootste collegezaal. Grote glazen luchters hingen aan het plafond. We liepen op parketvloeren en het uitzicht dat ons geboden werd bestond uit schilderijen aan de wand, van lang overleden stadhouders en een tuin.

Natuurlijk was er ook nog een professor, maar die vertelde zulke onbegrijpelijke dingen, zoals het verschil tussen offers en kosten, of de zeven emmers water van Gossen, dat de hooggeleerde ons geen uitzicht bood. Het gebouw was en is nog steeds een „Pronkjuweel” zoals ze het daar zeggen, al zijn de gobelin-stoelen verdwenen. Ik had het net over de tuin, wel die bestond uit rozenbordes, een kippenhof en een priëel. Ik heb nooit iemand zich daarin zien ophouden (in het priëel bedoel ik), waarschijnlijk vanwege het feit, dat wij (Groningers) economen waren en de vrouwelijke inschrijvingen bijzonder gering waren. Het totaal van de ingeschreven economen was ongeveer 50, waarvan de meesten uit het Noorden kwamen. Tegenwoordig, komen er steeds meer „Hollanders” naar de Martinitoren om ook in de voormalige

balzaal te worden onderwezen.

Ik zou mijn vroegere leermeesters be-
slist onrecht aandoen, indien ik de studie aan de faculteit zou verzwijgen. Het eerste tentamen wat men zo deed, was de Wis- en Natuurkundige Aardrijkskunde. Niemand zakte daar ooit voor. Dan waren er nog de Wiskunde, het Boekhouden, etc. Ik weet me nog te herinneren, dat het eerste boek op het gebied van de economische wetenschap, dat we moesten doen het bekende groene boekje van Lionel Robbins was. Een groot struikelblok, inderdaad.

Enfin, in 1951 waren er toch al plm. 20 kandidaten in de economie. De gemiddelde tijd, nodig voor het candidaats, lag en ligt nog, onder de 50 maanden, die men in Amsterdam gemiddeld blijkt nodig te hebben.

Hier volgen enige cijfers:

Uitslag der examens (candidaats):¹⁾

	Aantal	Geslaagd	Cum Laude	Afgew.
50-51	28 (1)	22 (1)	—	6 (-)
51-52	37 (3)	28 (3)	2 (1)	9 (-)
52-53	30 (1)	23 (1)	—	7 (-)
53-54	26 (-)	19 (-)	1 (-)	7 (-)

Uitslag der doctoraal examens:

51-52	1 (-)	1 (-)	—	—
52-53	2 (-)	2 (-)	—	—
53-54	5 (-)	5 (-)	—	—

Totaal candidaatsexamens:

121	92	3	29
-----	----	---	----

Totaal doctoraal examens:

8	8	—	—
---	---	---	---

76% der candidaatsexamens waren dus met goed gevolg afgelegd en 100% der doctoraal examens.

De vergelijkende cijfers van Amsterdam zijn mij onbekend, doch ik geloof dat het resultaat in Groningen bereikt, toch wel zodanig is dat er sprake kan zijn van zeven vette jaren. De goede contacten tussen docenten en studenten, mogelijk bij betrekkelijk kleine aantallen, de onbureaucratische geest der faculteit en niet te vergeten de plezierige sfeer tussen de Groninger economen onderling, (ze repeteren elkaar, bij gebrek aan echte repetitoren) maken, dat ik dankbaar ben voor de ruim vier jaren, die ik van de oprichting der faculteit af, heb mogen doorbrengen aan de „Groninger School”.

¹⁾ Het tussen haakjes geplaatste aantal door vrouwelijke studenten afgelegde examens is in het gehele getal opgenomen.

STUDIEKRINGEN VOOR CANDIDANDI

Prof. Dr. G. Th. J. DELFGAAUW

Sedert de heropening van de Universiteit na de Bevrijding organiseert de S.E.F. studiekringen voor candidandi. Voor 1e- en 2e-jaars studenten werden meestal gescheiden kringen gevormd. Elke kring werd geplaast onder leiding van een candidaat, die zich daartoe beschikbaar stelde. De werkzaamheid van de 1e-jaars-kringen bestond hoofdzakelijk uit een gezamenlijke studie van bepaalde boeken van de literatuurlijst, soms ook uit een repetitie van bepaalde onderwerpen uit de collegestof. In de werkzaamheid van de 2e-jaars-kringen kon uiteraard een grotere plaats aan het discussielement worden ingeruimd; hoewel ook hier van zelfstandige inleidingen door de deelnemers nog geen sprake kon zijn. Een enkel onverplicht studieboek werd hier soms met animo gezamenlijk bestudeerd. De Faculteit had met de studiekringen geen andere bemoeienis, dan dat één van haar leden het bestuur van de S.E.F. en de kringleiders adviserend terzijde stond.

In bescheiden mate heeft het instituut der studiekringen stellig een nuttige functie vervuld. In de huiselijkheid der kleine gezelschappen kwamen de vragen los en kon ieder zijn eigen moeilijkheden bij het doordenken van de stof toetsen aan die van anderen. Een toepasselijk motto zouden de studiekringen kunnen ontleenen aan het Preface van Keynes tot zijn „General Theory“: It is astonishing what foolish things one can temporarily believe if one thinks too long alone, particularly in economics“. De 1e-jaars-kringen droegen er voorts toe bij, dat reeds in het eerste jaar de studie van de economische vakken actief ter hand werd genomen en dat men daarmee niet wachtte tot kort vóór zijn eerste tentamen. Voor de leiders van de kringen heeft het exposeren van de stof en de beantwoording van de gestelde vragen ongetwijfeld een nuttige, niet altijd gemakkelijke oefening gevormd.

Het voorgaande mag niet de indruk wekken, dat het instituut der studiekringen in elk opzicht bevredigend werkte. Het was voor het bestuur van de S.E.F. dikwijls moeilijk voldoende belangstelling van zijn leden te wekken, zelfs ondanks de door sommige leden van de Faculteit op de colleges gedane aansporingen; velen van hen, die zich als lid opgaven, kwamen voorts slecht op zodat menige ge-

vormde kring door gebrek aan belangstelling verliep. Niet het geringste probleem was dat van goede leiders. Die zijn er geweest en hun arbeid is geapprecieerd, ook door de Faculteit. Maar in verschillende jaren slaagde het S.E.F.-bestuur er niet in voldoende leiders te vinden; terwijl voorts naar het S.E.F.-bestuur mij mededeelde, niet ieders leiding op een voldoende hoog peil gestaan heeft. Het gevaar van een „mis-leiding“, van het stichten van verwarring in plaats van het brengen van verheldering, moet zeker gesignaleerd worden.

Het huidige S.E.F.-bestuur is zich daarvan bewust. Het gehele vraagstuk van taak en organisatie van de studiekringen heeft bovendien een verhoogde actualiteit gekregen tengevolge van de instelling door de Faculteit van een verplichte 1e-jaars-toets; de deelneming aan de 1e-jaars-studiekringen is in verband daarmee plotseling sterk toegenomen en de leiders van die kringen voelen een verantwoordelijkheid op hun schouders gelegd, die zij niet steeds dragen kunnen.

Het S.E.F.-bestuur vond in deze ontwikkeling aanleiding zich tot de Faculteit te wenden met het verzoek het instituut der studiekringen, voorzover het 1e-jaars-kringen betreft, onder haar vleugelen te willen nemen, indien mogelijk met behoud van het principe van vrijwillige deelneming. De Faculteit heeft besloten dit verzoek, zij het bij wijze van proef, in te willigen.

In de cursus 1955/1956 zullen de 1e-jaars-studiekringen werken onder leiding van daartoe door de Faculteit uit de kandidaten aangewezen volontair-

Ben je al eens bij

SCHRÖDER & DUPONT

geweest?

**Het is die prettig modern
ingerichte boekhandel op de**

KEIZERSGRACHT 516

Vlak bij de Leidsestraat

TOT VANMIDDAG I

assistenten. Iedere 1e-jaars-student wordt bij een bepaalde kring ingedeeld met dien verstande, dat de deelneming aan de bijeenkomsten evenmin verplicht zal zijn als het volgen der college's; het principe van vrije studie en van eigen verantwoordelijkheid zal ook gelden voor de studiekringen in hun nieuwe gedaante. Het doel van de kringen zal bestaan in de gezamenlijke studie van elementaire onderwerpen, zowel uit de sociale economie, als uit de bedrijfseconomie. Het gaat hierbij niet om „repetitie“ voor de algemene 1e-jaars-toets of voor enig ander examen; het gaat er alleen om, dat de aankomende studenten de eerste oriëntering in de stof door gezamenlijke studie in kleine kring onder goede leiding zal worden vergemakkelijkt. De ervaring heeft geleerd, dat hierdoor in een bij velen gevoelde behoefte wordt voorzien. Twee leden van de Faculteit, te weten de hoogleraren Goedhart en Mey, hebben de algemene leiding van de nieuwe 1e-jaars-studiekringen op zich genomen. Zij zullen hierbij steeds voeling houden met het S.E.F.-bestuur, de omstandigheid indachtig dat de kringen oorspronkelijk uit het initiatief van de faculteitsvereniging stamden. En zo zullen wij met het instituut der studiekringen nieuwe ervaringen opdoen, die tot grondslag zullen strekken van de in volgende jaren te treffen regelingen.

VRIJGEZELLEN

verzekering

Vraagt hierover eens
inlichtingen aan

LEVENSVERZEKERING MIJEN

**NILMIJ
en ARNHEM**

's-Gravenhage - Paleisstraat 9
Districtskant. te Amsterdam:
Weteringschans 24
Tel. 66116

Geregelde passagiersdienst tussen
ROTTERDAM, LE HAVRE, SOUTHAMPTON
EN NEW YORK

Holland-Amerika Lijn

"It's good to be on a well-run ship"

Men kan zich de vraag stellen wat het nut van een stage in het algemeen is. Een prettige vakantiebesteding met een financiële tegemoetkoming. Zeker, maar er zijn nog wel redenen in het bijzonder aan te wijzen waarom de stage geacht moet worden zijn nut te hebben. Reeds in het cursusjaar 53-54, achtte de Faculteit het gewenst dat kandidaten een stage zouden vervullen, hetzij in een bedrijf, hetzij bij een overheidslichaam of een instituut voor wetenschappelijk onderzoek.

Van groot belang wat betreft de voorbereiding voor de latere werkring moet bijvoorbeeld geacht worden, dat men reeds tijdens de studie de sfeer en de sociale verhoudingen in een dergelijke werkring leert kennen en dat men op de hoogte komt van werkzaamheden welke op zichzelf niet tot het werkerrein van een academicus behoren, maar waarmee deze later wel degelijk te maken zal hebben. Het zou bovendien niet de eerste keer zijn dat iemand tijdens een stage de keuze van zijn studie-richting op haar juistheid kon toetsen en eventueel een verandering daarin zou aanbrenge-

gen. Van hoe groot belang deze factoren ook mogen zijn, de Faculteit stelt zich uiteraard in belangrijke mate de wetenschappelijke vorming van de studenten ten doel. De economie, als wetenschap die zich richt op de economische verschijnselen welke zich in de maatschappij voordoen, is naar aard ten nauwste aan de praktijk verbonden. Maar al te veel wordt echter het vruchtbare contact hiermede gemist. Dit kan zowel gaan ten koste van de belangstelling als van het inzicht in economische problemen. In het kader van de wetenschappelijke vorming werd daarom voor stages welke aan dit bezwaar tegemoet komen, een plaats in het studieprogramma ingeruimd.

Niet altijd zal het mogelijk zijn om tot een directe toepassing van de verworven theoretische kennis te komen maar toch is, zowel voor de groten-deels op de praktijk ingestelde studie-richtingen als voor de theoretisch gerichte specialisatie, de wetenschappelijke stage een waardevolle aanvulling. Wellicht kan het gunstig effect verhoogd worden, indien een aanpassing van de aard der stages aan de onderscheidene studie-richtingen verkregen wordt. Naast deze wetenschappelijke stages blijven stages zonder een direct wetenschappelijk karakter,

van onverminderde betekenis voor de student.

Reeds enige jaren wordt de internationale uitwisseling van stagiaires verzorgd door de A.I.E.S.E.C., de internationale organisatie der studieverenigingen van economische faculteiten en hogescholen.

Buiten het reeds genoemde nut van de stage, heeft deze uitwisseling bovendien het voordeel dat talenkennis en het bekend worden met economische problemen in het buitenland bevordert worden en dat de blik wordt verruimd. Verder vormt het persoonlijke contact met buitenlanders en speciaal met de buitenlandse medestudenten, een waardevolle bijdrage tot de verbetering van de sfeer waarin de steeds dringender economische samenwerking en mogelijke integratie zich zal moeten voltrekken.

De instelling van de wetenschappelijke stage heeft aan de A.I.E.S.E.C. een nieuwe taak gegeven. Met het zoeken naar de vereiste stages in het buitenland is een begin gemaakt en het laat zich zien dat de A.I.E.S.E.C. in verdere nauwe samenwerking met de Faculteit, een belangrijke bijdrage kan leveren tot de verwezenlijking van de doeleinden van dit nieuwe instituut in ons studie-programma.

A.I.E.S.E.C. Uitwisseling 1955

Voor een aantal studenten bestaat de mogelijkheid, door bemiddeling van de A.I.E.S.E.C., een wetenschappelijke stage te vervullen bij een der grote instituten voor economisch-wetenschappelijk onderzoek in Duitsland, welke op dezelfde wijze als de normale A.I.E.S.E.C.-stages gehonoreerd zal worden.

Zij die hiervoor in aanmerking wensen te komen, dienen zich zo spoedig mogelijk op te geven bij J. G. Morreau, Ceintuurbaan 222, Amsterdam (Telef. 99513), MET BEHULP VAN EEN AANVRAAG FORMULIER DAT VERKRIJGBAAR IS OP HET SEMINARIUM VOOR BEDRIJFSHuishoudkunde EN ONDER BIJVOEGING VAN:

1. een korte levensbeschrijving (in het Duits);
2. specialisering voor het doctoraal-examen;
3. onderwerp van de scriptie voor het doctoraal examen;
4. drie pasfoto's;
5. eventueel beroepswerkzaamheid die de student na zijn examen denkt te gaan uitoefenen, dan wel gebied van speciale belangstelling, etc.

Tot de verschijning van KEYHOLE's „The General Theory of Matrimony, Mistress and Money" is de analyse van de huwelijksmarkt een verwaarloosd hoofdstuk van de economische theorie gebleven. Wel hadden al auteurs als CANTILLON, die schreef: „Il n'y a qu'un très petit nombre d'habitants dans un Etat, qui évitent le mariage par pur esprit de libertinage", ADAM SMITH, die vaststelde: „The liberal reward of labour encourages marriage" en MARSHALL, die wees op het verband tussen het aantal trouwpartijen en de grootte van de oogst, op schroomvallige wijze het probleem benaderd, doch slechts om zich weer zo snel mogelijk uit de voeten te maken. Het was aan de grote KEYHOLE voorbehouden om hun in wezen statische beschouwing op koene wijze in een verbluffend dynamische theorie om te zetten. Hij bewees dat de klassieke leer slechts betrekking heeft op een speciaal geval, een toestand van algemeen evenwicht, waarin geen overspel wordt gepleegd, een uitzonderingssituatie dus, die zich zelfs in Cambridge niet voordoet.

De inhoud van zijn theorie moge ik als bekend veronderstellen. Voor slachtoffers van de negatieve correlatie tussen collegebezoek en alcoholgebruik, die slechts met de meest saillante brokken bekend zijn, volgt hier echter een beknopte samenvatting. De lezer, die opziet tegen de complicaties van het uitermate technisch betoog, kan het gevoelig overslaan en zij verwezen naar de slotzin van dit artikel.

Economisch gezien trouwt men om het geld en is het streven der subjecten gericht op het totstandbrengen van die combinatie uit een aantal alternatieve mogelijkheden, welke het hoogst mogelijke inkomen oplevert. KLEEREKOPER constateert terecht, dat dit rechtstreeks voortvloeit uit het economisch motief. Weliswaar kan men gevallen waarnemen „waarin met deze economische grondwet — en dan geenszins straffeloos — wordt gespot, maar, zo merkt de geleerde schrijver op, de praktijk handelt hier foutief en valt dus buiten ons studiegebied. Waar zou het heen moeten met ons goede vak, als we de causale verklaring lieten varen? We mogen er niet aan denken. Denken wij er liever aan, dat in een overigens stationnaire volkshuishouding, waarin huwbare mannen en huwbare vrouwen aanwezig zijn, op een mooie lentedag spontaan het monogame huwelijk wordt uitgevonden. Wij

kunnen ons dan een volkomen huwelijksmarkt voorstellen, als een opgewekt gezelschapsspel, onder een stralende voorjaarszon, waarbij eerst de dames in een rij worden opgesteld in de volgorde van grootte hunner bruidsschat: v_1, v_2, \dots v.s. Vervolgens komen de kerels aankuieren, eveneens in de volgorde van grootte van hun gekapitaliseerde „anticipated earnings". Terwijl een doodse stilte wordt in acht genomen, gaat m_1 tegenover v_1 staan, m_2 tegenover v_2 , enz. Dan zet de muziek vrolijk in, laatste twijfels worden haastig onderdrukt, glimlachjes en bedeesde oogopslagen breken uit, men hoort allerwege dwars door het geschetter van het koper bibberend Shakespeare aangehaald worden:

„If I profane with my unworthiest
hand
This holy shrine, the gentle fine is this—
My lips, two blushing pilgrims, ready
stand
To smooth that rough touch with a
tender kiss"

en gearmd marcheren de paren in opgewekte polonaise-stemming achter de harmonie aan naar het stadhuis¹⁾. Het is echter van belang te onderkennen dat niet alle instrumenten der volijverige muzikanten juichtonen voortbrengen, maar dat de houtblazers op ondubbelzinnige wijze wenen. Dit geschiedt omdat:

- 1 „non-earning gentlemen" en/of „gentlemen in debt" „non-earning ladies" en/of „ladies in debt" hebben gevonden en/of omgekeerd;
- 2 een celibataire overschot, n.l. een „Bachelor Excess" (als $r > s$) of „Spinster Excess" (als $r < s$) stampvoetend, vloekend of gewoonweg schreiend achterblijft, een triest hoopje menselijke ellende.

Wie nu mocht denken dat wij er zijn, vergist zich pijnlijk, want we zijn slechts aan het einde van het eerste hoofdstuk gekomen. In de vele volgende toont KEYHOLE aan dat $m_1 v_1, m_2 v_2 \dots m_s v_s$ v.s (hij analyseert slechts het geval van een „Bachelor Excess") in een onhoudbare toestand zijn beland, die zij gedeeltelijk aan zichzelf en gedeeltelijk aan externe invloeden te danken hebben.

1) Het is duidelijk dat zich onder de muzikanten geen huwelijksandidaten kunnen bevinden. Het orkest moet dus evenals sommige regeringsdepartementen uitsluitend uit kleine jongens en oude mannetjes bestaan.

Als voornaamste van de door KEYHOLE genoemde INTERNE OORZAKEN vermeden wij de „Propensity to Lie”, die zou afnemen bij een toeneming van het inkomen, en de „Propensity to Brag”, die een omgekeerde richting vertoont. Volgens deze fundamentele psychologische wetten zouden de huwelijksgegadigden bij de opstelling der stoeten er meer inkomen bijliegen naarmate zij minder hebben en er een des te groter schepje opleggen naarmate zij meer bezitten.

De uit beide neigingen resulterende „Propensity of Befool” heeft, volgens KEYHOLE, de gedaante van een U-curve. Hij verbindt daaraan de conclusie dat in de middelste inkomensgroepen de huwelijken het meest stabiel zijn.

GUNNAR BORDAL, die KEYHOLE's theorie „apologetisch” noemt, heeft in zijn „Matrimonial Equilibrium” er terecht op gewezen dat de U-vormigheid geenszins vaststaat¹⁾ en is van mening dat de „Propensity to Befool” weinig aanleiding tot verstoring kan geven, omdat de posities van m_1 en v_1 door het ALGEMEEN gelieg en EVEN HARDE liegen niet zullen veranderen, een mening die door een econometrisch onderzoek van TINBERGEN voor de periode 1931-1934 bevestigd wordt. Voor het tijdvak 1813-1815 vindt hij een heel andere uitkomst, die echter te verklaren is, als men er van uitgaat dat in die tijd de vrouwen harder konden liegen dan de mannen, hetgeen aannemelijk is, gezien een toen bestaand uitzonderlijk groot vrouwenoverschot.

WITTEVEEN is daarom van mening dat wij verschillende „propensities to befool” voor mannen en vrouwen moeten aannemen, die variëren in situaties van structurele mannenschaarste of -overvloed.

Tenslotte wijst BORDAL op het verschijnsel van de INKOMENSMYOPIA der huwelijksgegadigden: zij kunnen binnen bepaalde grenzen geen verschil tussen twee inkomens zien, b.v. niet het verschil tussen f 5000 en f 5500, maar wel tussen f 5000 en f 6000. Wij krijgen daardoor te doen met in elkaar vervloeiende indifferentievlakken van het matrimoniaal evenwicht, waarbij voor m_1 en v_1 de keuze onbepaald is binnen grenzen, die afhangen van de inkomens-myopia-elasticiteit. VAN DER SCHROEFF spreekt in dit verband — in een boek, dat na enige jaren onverwacht verschenen is — van de ISOMARITALEN, die het interval der rationele substitutie begrenzen. Het vraagstuk is „erg moeilijk” (HACCOU), hegeen evenwel VALKHOFF deed

opmerken: „Nee, zeg, dat geloof ik niet.” Als men echter het wederzijdse liegen en opscheppen en de daarmee gepaard gaande bijziendheid in aanmerking neemt, dan kan men niet anders dan de mening van HENNIPMAN onderschrijven, volgens welke KEYHOLE in vele opzichten gelijk heeft, maar in vele ook niet en dat zijn pessimisme wel enigszins, maar niet helemaal verantwoord is. In ieder geval staat vast, dat de huwelijksmarkt minder weg heeft van het Idealtypisch samentreffen, zoals door KEYHOLE beschreven, maar meer van een woelige menigte veldraaikolken. DE JONG heeft daarom, bijgestaan door twee doctorandae in de klassieke talen, aan de 6234 reeds bekende markt vormen die van de HETERODEMOKATAGYRO HYDROPSEUDOANAMYOPITHALAMIPLIOPOLIE toegevoegd en overtuigend aangetoond dat de klemtoon op de 11-de lettergreep komt te liggen.

Nog belangrijker zijn de door KEYHOLE genoemde EXTERNE OORZAKEN. Men doet er goed aan te beseffen, dat op de huwelijksmarkt de anticipaties beslissend zijn bij het tot stand brengen van de optimale combinaties, maar dat het in het huwelijk zelf gaat om de REALISATIE en die kan mee- of tegenvallen. De Zweden spreken hier veelbetekenend van “ex ante” en “ex post”. Bij hen wordt het hierboven beschreven gezelschapsspel n.l. anders bedreven. In verband met het ook daar barre klimaat vindt het plaats in een donkere kamer, waar periodiek het licht wordt aangeknipt door een Referendaris van het Zweedse Centraal Planbureau, die veelbetekenend roept: „Denk er om, dames en heren, nu is het ex ante”. Ieder moet dan een goed voornemen hebben. Vervolgens wordt het donker en als het weer licht wordt is het ex post en kan men nagaan wat er van de goede voornemens is terecht gekomen. Wat er in het donker gebeurt, vertellen de Zweden niet precies. In ieder geval is het niet toegestaan voornemens te veranderen voor het ex post is, want dan pas is het tegelijk weer ex ante, het ogenblik n.l. van de goede voornemens. Het is gelukkig voor de Zweden dat het licht telkens weer uitgaat, want anders zouden wij ALTIJD merken wat er van goede voornemens terecht komt. Volgen wij daarom het Zweeds gebruik.

¹⁾ Prof. DE WOLFF komt op duizelingwekkende wijze tot dezelfde conclusie in: „De vleespotten van Egypte” blz. 255 e.v.

Nemen wij aan dat de gekapitaliseerde ex ante inkomens (d.i. het inkomen exclusief de bijgelogen bedragen, want, zoals we zagen: liegen helpt toch niet) van elke man, vermenigvuldigt met de netto ex ante bruidschat van telkens een der vrouwen, dan kunnen wij de som der producten voorstellen door MV . GOUDRIAAN, die in 254 bladzijden zijn economie in 16 bladzijden en in 16 woorden zijn filosofie van Descartes heeft uiteengezet, toont aan dat, als de optimale combinaties tot stand gebracht worden, geldt: $MV = \max!$ Dit maximum noemen wij T , waarmee; dus het evenwicht op de huwelijksmarkt oftewel de totale trouwlustverzadiging gemeten wordt. Bekijken we nu evenwel de situatie der tot echtparen verworven bruidsparen enige tijd later, dan is er inmiddels, om met de Zweden te spreken, een en ander gebeurd: er zijn salarissen ontvangen, verhoogd en verlaagd, winsten genoten, dividenden tegengevallen en schulden niet betaald. Het nationale inkomen staat in de krant en niemand weet waar het geld blijft. De dag is nog ver dat wij vrij van zorgen en formulieren zullen zijn en nog zijn de referendarissen en kommiezen overtuigd van de zin van het zijn. Gold eenmaal $MV = T$, nu geldt $MV = PT$, waarbij de proportionaliteitsfactor P kleiner dan de eenheid is en dus de totale werkelijke trouwlustverzadiging weergeeft. (ABRAM MEY gebruikt hier met voorliefde de formule $AM = PTT$, zoals blijkt op blz. 847 van „De Turkse schilderkunst van Mohammed tot Mey“. Men leze hierover ook het ontroerende „Mijn broer en ik“).

Aangezien re-entry op de huwelijksmarkt in sterke mate belemmerd wordt, lijkt een herstel van het evenwicht vrijwel onmogelijk. Een deel der subjecten neemt daarom zijn toevlucht tot overspel, dat door cumulatief effect tot een nog grotere evenwichtsverstoring dreigt te leiden. Tot het inzicht gekomen, dat zij verkeerde omwegen zijn ingeslagen, trachten zij door het inslaan van andere verkeerde omwegen de proportionaliteit te verbeteren. Zij rijden daarbij, zoals LIMPERG vaststelde — en wat die zegt dat is waar — in de klei.

Zoals bekend hingen de klassieke economen de z.g. steur-theorie aan, volgens welke overspel onmogelijk is. Voor zover het zich toch voordoet heeft men volgens hen te doen met een frictie-verschijnsel. Deze stelling is niet zo verwonderlijk, want in de

reine Tauschwirtschaft kan overspel inderdaad niet voorkomen. In de Geldwirtschaft daarentegen leeft de mens nu eenmaal niet meer in natuurstaat. De Tausch is daar niet rein meer. De wet van SAY en het zevende gebod worden dientengevolge synchroon overtreden, waaruit voortvloeit dat overspel slechts volledig is door een MONETAIRE theorie.

GOEDHART heeft dit indertijd uitgebeeld in een abstracte krijttekening, en VERRIJN STUART, die in zijn laatste druk zijn standpunt iets gewijzigd heeft, wijst erop dat een gebrek aan innerlijke standvastigheid van M en V gepaard moet gaan met een vergroting van de „shiftability“, als gevolg waarvan bij een verslechtering van de ruilvoet de internationale overspelgraad toeneemt. Onlangs is dit nog door de S.E.R. besproken, doch zonder resultaat. Het vraagstuk wordt echter nader tot zijn oplossing gebracht door het baanbrekend werk van NAJDORFF en RESHEVSKY: „The Theory of Queen's Gambit and Economic Behavior“. Door de toepassing van de afruil-variant van het orthodox dame-gambiet op het gedrag van het marktpersoneel tonen zij aan dat er nooit meer dan één remisestelling tegelijk kan ontstaan, waaruit volgt, dat in het geval dat $MV = PT$, het overspel beperkt zal blijven tot die subjecten, die bij gelijkgebleven nationaal inkomen en inkomens-myopia-elasticiteit, er niet in slagen de iso-maritalen zodanig te verleggen dat deze de curve van de „marginal propensity to befool“ snijden in het punt, waar deze gelijk is aan de „marginal propensity to brag“, waardoor een zodanige druk van het celibatair overschot op de inkomensverdeling zal ontstaan, dat deze zich in die zin zal wijzigen, dat MV toeneemt tot $MV = T$, zodat dus een klein aantal overspelingen reeds voldoende is om, zoals reeds KEYHOLE, hoewel uitgaande van onjuiste praemissen, maar komende tot een juiste conclusie, vaststelde, een nieuw evenwicht tot stand te brengen, waarbij echter het celibatair overschot groter zal zijn dan in de uitgangssituatie, hetgeen het bekende verschijnsel verklaarbaar maakt dat er tegelijkertijd een Bachelor Excess en een Spinster Excess bestaat, wat op de lange duur zou moeten leiden tot een toenemende daling van het aantal huwelijken, tenzij de overheid door het aantrekken van een groter aantal ambtenaren en voldoende nivellering der salarissen, actief zou optreden ter redding van het menselijk geslacht.

U koos de economische studie.

Een uitstekende keuze, want deze studie verschaft U de hechte basis, waarop U straks Uw toekomst kunt bouwen.

Zowel in de bedrijfs- als in de overheidssector zullen in steeds toenemende mate plaatsen moeten worden bezet, waarvoor grondige economische kennis wordt verlangd.

Dank zij Uw studie verkrijgt U ook een inzicht in de rol van het bankwezen. Het contact met de bankier stelt U evenwel dikwijls tot een later tijdstip uit.

Wij kunnen U echter ook thans reeds van dienst zijn en nodigen U daarom gaarne uit voor een persoonlijk onderhoud na telefonische afspraak met ons hoofdkantoor.

Onze kantoren zijn geopend van 9 uur v.m. tot 17.30 uur n.m.

H. OYENS & ZONEN N.V.

KEIZERSGRACHT 279-283, AMSTERDAM, TELEFOON 63363

DEVIEZENBANK

Bijkantoren te 's-Gravenhage, Haarlem, Roermond, Zutphen

Bankiers sedert 1797

ECONOMIE IN 16 TEKENINGEN

(elfde aflevering)

„IMPERFECT FORESIGHT”

„Of course that's only an estimate. The actual cost will be somewhat more”.

Verschuiving van maatschappelijke macht¹⁾

Prof. Dr. P. KUIN

(THE MANAGERIAL REVOLUTION)

James Burnham, geb. 1905, schreef dit boek op zijn 35e jaar, nadat hij in Princeton en Oxford had gestudeerd, begonnen was aan New York University college te geven en een tijdschrift had opgericht, dat zich ten doel stelde Europese schrijvers in Amerika bekend te maken. Een VEREUROPEESTE AMERIKAAN dus; hij zegt in een later boek b.v. „Iedereen die een paar uur naar de Amerikaanse radio luistert beseft wat een vreselijke prijs het voor de rest van de wereld zou zijn, als zij — om gered te worden — zich zou moeten veramerikaansen“.

Ondanks zijn Oxfordse jaren is Burnham ALLES BEHALVE ANGELSAKSISCH in zijn denken, tenminste in dit jeugdwerk „The Managerial Revolution“. Het lijkt eerder of hij in het Duitsland van de twintiger jaren zijn vorming had gekregen: het boek is historisch-materialistisch van methode, GEFORCEERD VERSTANDELIJK van toon (in de trant van: wat U en ik hiervan vinden doet niets ter zake, het komt er op aan wat er gebeurt) en van een MONUMENTALE ZELFVERZEKERDHEID.

De verklaring hiervoor is, dat de schrijver in zijn jonge jaren gepakt werd door het Marxisme en enkele jaren redacteur is geweest van „De Nieuwe Internationale“, het orgaan van de Trotskisten. Een dissidente communist dus, gedrenkt in de dogmatiek van het marxisme, maar intelligent genoeg om te zien, dat een van de voornaamste stellingen daarvan in de praktijk niet uitkwam. Deze stelling was, dat op de afbraak van het kapitalisme automatisch het socialisme volgt — m.a.w. dat het socialisme het enige alternatief is voor het kapitalisme. Wat hij in RUSLAND zag was de HEERSCHAPPIJ VAN DE BUREAUCRATIE in plaats van de heerschappij van de massa. Soortgelijke verschijnselen zag hij in het nationaal-socialistische Duitsland, het fascistische Italië, en het Amerika van de New Deal. Overal verloren de kapitalistische machthebbers — aandeelhouders en eigenaren van bedrijven, alsmede hun gesalarieerde vertegenwoordigers — terrein en vond een verschuiving van macht plaats naar de leiders van overheidsdiensten en bedrijven, naar de rijks- en planbureaux. Hetzelfde kon men bespeuren in de grote particuliere corporaties — een verschuiving van feitelijke zeggenschap van de financiële sfeer naar de sfeer van de productie. De New Deal

deed zijn invloed voelen niet alleen in de staat maar ook in het bedrijfsleven. Toch is het vermoedelijk vooral het voorbeeld van Rusland geweest dat deze marxistische intellectueel het eerst op de gedachte heeft gebracht, dat niet de arbeidersklasse de opvolgster is van de kapitalistische bourgeoisie, maar DE KLASSE DER „MANAGERS“.

Hij vindt dit NIET bijzonder mooi of aangenaam, eerder het tegendeel, maar hij ziet het als onontkoombaar. Ook heeft hij geen illusies over de vorm of het gehalte van een managers maatschappij. De nieuwe klasse zal volgens hem haar heerschappij vestigen door eerst de kapitalisten te verslaan, dan de massa te knechten en ten slotte — in voortdurende strijd met de klassegenoten in andere landen — de staatsmacht gebruiken om zichzelf de privileges toe te kennen van zeggenschap over de productie en voorrang bij de verdeling van het maatschappelijk inkomen. Zij zullen m.a.w. niet alleen de NIEUWE MEESTERS maar ook de NIEUWE RIJKEN zijn. Dit lijkt een aantrekkelijk vooruitzicht voor aanstaande managers. Misschien heeft de S.E.F. daarom dit onderwerp wel uitgekozen? Maar laten de economen zich niet vergissen: in Burnham's theorie hebben zij veel minder kans om in de nieuwe klasse te worden opgenomen dan de ingenieurs. Burnham onderscheidt namelijk vier groepen in de maatschappelijke voortbrenging:

- a. zij die de productie organiseren;
- b. zij die grondstoffen kopen, producten verkopen, de financiering verzorgen;
- c. zij die de holding companies beheren;
- d. zij die de aandelen bezitten.

De handelssmensen en de financiers ontlenen hun functie vooral aan de kapitalistische productiewijze en zullen met deze verdwijnen, behalve degenen die opgaan in de enig overblijvende groep: die van de technici en organisatoren. Dat zijn dus Burnham's managers. Zijn leer is eigenlijk een marxistisch gefundeerde technocratie. Hier voelen we al de kriebel van de kritiek, want deze theorie klopt niet met de werkelijkheid. Het minst in het

¹⁾ Voordracht gehouden ter gelegenheid van het dies van de S.E.F. op 25 Mei j.l.

bedrijfsleven. De technici en de productie-leiders zijn daar niet de mach-tigen, noch in het heden, noch — voor zover we dat kunnen bekijken — in de naaste toekomst. In de grote in-dustriële bedrijven hebben we de vol-gende opklimming van inkomen en in-vloed van onder af:

1. de researchwerkers;
2. de productie-leiders;
3. de bedrijfseconomen (accountants, organisatoren, specialisten);
4. de kooplieden;
5. de directeuren: de algemene over-koepelende leiders.

In de overheidsdiensten en bedrijven zien wij iets soortgelijks, misschien met een iets zwakker accent op het commerciële. Ook dit is zelfs dubieus: in de overheidsdienst was jarenlang de best betaalde functionaris de di-recteur van het verkoopkantoor van een overheidsbedrijf.

Hoe komt Burnham tot een zo tastbare vergissing? Door zijn marxistische in-stelling. Maatschappelijke verhoudin-gen richten zich naar de productie-verhoudingen, de productieverhoudin-gen naar de productiekrachten. Wie dus de hand heeft aan de handes van het productie-apparaat, bezit de sleutels van de maatschappelijke macht.

De marxistische methode heeft de schrijver op nog meer punten op een dwaalspoor geleid. Zo zag hij in de toekomst drie grote centra van we-reldpolitieke macht: Amerika rondom de Verenigde Staten, Europa rondom Duitsland en Azië rondom Japan. Waarom? Omdat op het ogenblik waar-op hij dit schreef (1940) Duitsland in Europa en Japan in Azië technisch-economisch het hoogst ontwikkeld wa-ren. Dat het zwaartepunt van Azië in het achterlijke China zou komen te lig-gen was van zijn standpunt onlogisch. Hij vergat, dat het even onlogisch ge-weest zou zijn, in 1914 te voorspellen, dat het einde van het kapitalisme het eerst zou komen in Rusland, een land, waar het kapitalisme het feodalisme nog niet eens helemaal had verdron-gen. Natuurlijk mag men een socioloog niet verwijten dat hij de afloop van de oorlog verkeerd heeft gezien.

Burnham heeft trouwens in een voor-woord bij de vertaling van zijn boek in 1946 toegegeven, dat verscheidene politieke voorspellingen verkeerd wa-ren uitgekomen omdat hij zich in 1940 „nog niet voldoende had vrijgemaakt van de marxistische opvatting, dat de politiek geheel mechanisch onderge-schikt is aan de economie“. Ook had hij onder Trotsky's invloed de kracht

van het Sovietregime onderschat.

Maar als hij dan de politieke ontwik-keling verkeerd heeft gezien, in de economische ontwikkeling mag hij zich als historisch materialist niet vergissen. Zij immers levert, zoals hij herhaalde-lijk zegt, de bewijzen op voor de juist-hed van zijn theorie der maatschap-pelijke machtsverschuiving.

Tech bekruipt ons een gevoel van scepsis, wanneer hij de nabij zijnde ondergang van het kapitalisme aan-toont door als bewijzen o.a. aan te voeren:

- a. de voortdurende massale werk-loosheid in de kapitalistische lan-den, die ook in de oorlog niet zou kunnen verdwijnen;
- b. de dalende tendens in de con-junctuurbeweging, waardoor iede-re volgende hoogconjunctuur lager komt te liggen dan de vorige;
- c. het einde van de vrije internatio-nale handel en het opkomen van de vormen van ruilhandel, zoals die in Duitsland, Italië en Rusland ge-bruikelijk waren;
- d. het achterwege blijven van tech-nische vernieuwing in het kapita-listische bedrijfsleven.

Wanneer wij heden ten dage gebrek aan arbeidskrachten, ongekende hoog-conjunctuur, afbraak van handelsbe-lemmeringen en stormachtige techni-sche vernieuwing opmerken, kunnen wij moeilijk aannemen, dat dit reeds de bloeivormen zijn van de nieuwe klassenmaatschappij, die Burnham ziet als de opvolgster van het kapitalisme en die volgens hem omstreeks het jaar 1965 haar consolidatie zou vinden. Wel verre van nog slechts tien jaar van haar definitieve ondergang af te staan, lijkt het economische stelsel, dat wij kennen als kapitalistisch, nog vol leven te zitten.

Onze waardering van Burnham's the-orie hangt grotendeels af van onze waardering van de marxistische ge-schiedbeschouwing. Het thema dat zijn boek domineert, is de (door hem ove-rigens nergens geciteerde) eerste zin van het Communistisch Manifest: „De geschiedenis van alle samenleving is tot dusver een geschiedenis van klas-senstrijd“.

Wanneer wij dat niet aanvaarden, kun-nen wij de theorie van Burnham niet in haar geheel aanvaarden, want hij bedoelt niet zo maar te zeggen dat de managers meer macht krijgen: hij bedoelt dat zij zich ALS HEERSENDE KLASSE zullen vestigen en andere klas-sen zullen uitbuiten.

Nu is het hier niet de plaats de marx-istische geschiedbeschouwing uitvoerig

te bestrijden. Kort gezegd kunnen wij zeggen, dat zij eenzijdig is, alles naar één kant trekt, causaliteiten forceert waar ze niet zijn en tekort doet aan de veelvormigheid van het leven en zijn impulsen. Juist is, dat elke maatschappij een zekere structuur aanneemt, maar onjuist dat die structuur in de eerste plaats instrument is voor de heersende klasse om de andere uit te buiten, of dat de hele ontwikkeling van die maatschappij neerkomt op een strijd om de macht tussen de verschillende geledingen.

Burnham's hele beschouwingswijze is volstrekt on-economisch. Vandaar ook zijn eenzijdige uitleg van het begrip manager, in de zin van productie-leider. Ook spreekt hij over openen en sluiten van fabrieken enz. door de „kapitalisten“, alsof het daden van willekeur waren.

Het begrip „markt“, zowel voor goederen als voor diensten is hem vreemd. Dat er voor sommige diensten een hogere waardering ontstaat dan voor andere, omdat zij b.v. meer bijdragen tot de maatschappelijke voortbrenging, of relatief schaarser zijn, ziet hij niet. Voor hem is de verdeling uitsluitend een kwestie van macht, hetzij direct hetzij indirect via de maatschappelijke gewoonten, die door het belang van de heersende klasse worden bepaald. Wij kunnen hierbij aanknopen, om het antwoord te geven op Burnham's stelling. Symptomatisch is, wij zagen het reeds, dat hij als de eigenlijke managers de productie-leiders ziet. Nu klopt het niet met de werkelijkheid, dat dat de invloedrijke mensen zijn. Zij zijn een groep van managers uit velen. Wie zijn dan wel de machtigen? Op het oog: de mensen die hoe langer hoe minder weten van hoe langer hoe meer onderwerpen. In de regeringsdienst: niet de leiders der overheidsbedrijven of planbureaux, maar de hoofdamttenaren van departementen of — in geval van decentralisatie — van de rijksbureaux, de filialen van departementen voor een speciaal gebied. Ook daar weer niet de specialisten, maar de algemene beleidsfunctionarissen: afdelingshoofden, directeuren, directeuren-generaal. In het bedrijfsleven: niet de specialisten, maar de directeuren, die zich voor elk moeilijk geval door specialisten laten bijstaan.

Hoe komt dat? Is dit een kwestie van macht, slimheid en protectie? Dat alles speelt een rol, maar een ondergeschikte. De kern is, dat in die algemene „grote“ functies de mensen terecht komen, die beschikken over een

der meest schaarse natuurgaven die er bestaan: HET VERMOGEN OM MENSEN TE LEIDEN, een groep bij elkaar te houden, een organisatie te laten functioneren, verschillende specialisten te overkoepelen, mensen van allerlei slag vertrouwen in te boezemen, moeilijke technische, organisatorische, financiële, menselijke problemen in grote lijnen te doorzien en op te lossen, aan te voelen waar iets mis dreigt te gaan, te zien waar het geheel naar toe moet, te zorgen dat er gehandeld wordt, op kleinigheden te letten en grote lijnen toch te zien, medewerkers te inspireren tot inspanning en loyaliteit.

Dit soort leiderschap is schaars en altijd schaars geweest. Het heeft in verschillende tijden verschillend em-plooi gevonden: in de vronhoeve, in het stadsbestuur, in de fabrieks- of handelszaak, in de moderne corporatie, in de vakbeweging, in de politieke partij.

De mensen, die deze gave bezitten, komen op de leidende plaatsen en genieten — vooral als zij zich in de sfeer van de maatschappelijke voortbrenging bewegen — de hogere inkomens. Niet altijd de hoogste: er zijn accumulaties van bezit, voortvloeiend uit erfplating en vroegere usurpatie. De BIJKOMENDE kwaliteiten die men moet bezitten, wisselen met de eisen van de tijd.

Onmiddellijk onder deze algemene leiders staan, in waardering op de markt, de mensen die voelen wat de samenleving vraagt: in zeer concrete zaken de commerciële managers, in wijder verband politieke en andere adviseurs, de „policy makers“, de mensen met het juiste maatschappelijke instinct.

Daaronder komen de „brains“, de knappe koppen en specialisten.

Wat Burnham nu ziet is hetzelfde als Berle and Means — *The modern Corporation and private property* (1930) — al hadden gesignaleerd, de scheiding tussen eigendom en beheer in de moderne vennootschap. Een dergelijke scheiding was in de geschiedenis al eens eerder vertoond, de feitelijke vervanging van de edele door zijn meier, van de leenheer door zijn hofmeier, die soms, zoals in het geval van Pepijn de Korte, de nominale koning van de troon drong. De verklaring hiervoor was vermoedelijk dat in die tijd organisatievermogen (financieel, commercieel-technisch) nodiger was dan kapitalistisch ondernemerschap naar 19e eeuwse trant.

Wat wij zien is dus een verschuiving

in accent van de BIJKOMENDE eigen-
schap — geen nieuwe klasse, maar een
nieuw type leiderschap. Dit type is
meer onderling uitwisselbaar in ver-
schillende maatschappelijke milieu's.
Tussen de kapitalistische ondernemer
en de deftige hoofdamtenaar van
vóór 1914 gaapte een wijde kloof.
Tussen de moderne manager in een
grote onderneming of in een grote
overheidsdienst niet meer. Zelfs on-
der de bezoldigde bestuurders van
politieke partijen en vakverenigingen
vindt men dit soort leiders.
Het doordringen in deze leidende
groep is niet afhankelijk van bezit —
maar dat was het ook in de 19e eeuw

eigenlijk niet. Vele later deftige fa-
milies hadden een energieke smid of
andere handwerksman die fabrikant
werd, tot voorvader. De penetratie is
echter evenzeer als vroeger afhanke-
lijk van schaarse eigenschappen.
Democratie komt er in zoverre weinig
aan te pas, dat de algemene wet der
selectie, die van coöptatie en (ge-
deeltelijk) assimilatie is. Deze wet
zien wij ook werken in andere dan
economische milieu's: de staatsdienst,
het leger, het onderwijs, de politiek,
de vakbeweging, het verenigingsleven.
Maar wie in sterke mate de gaven
bezit waar zijn tijd om vraagt, dwingt
de coöptatie als het ware zelf af.

Verslag van de Dies-viering van de S.E.F. op 25 Mei j.l.

B. SARPHATI

Na de inleiding van Prof. Kuin —
waarvan U elders in dit nummer een
uitvoerige samenvatting kunt lezen —
was er gelegenheid vragen te stellen
aan een forum onder voorzitterschap
van drs den Uil.

„...it requires nothing short of su-
perhuman qualities of vision, fore-
sight, correlation and co-operation to
make it work without disastrous break-
downs. Of course the superhuman go-
verning and correlating might be done
by the superior few, leaving the many
to lead their fool-proof lives as they
will, but for one obstacle. Science and
the printing-press have between them
made democracy inevitable, economic
as well as political, and therefore if
social organization requires superhu-
man vision and powers of correlation,
this vision must be grasped by the many
and this correlation must be democra-
tically conceived and brought into
being.”

Deze woorden van J. M. Clark¹⁾ geven
in grote trekken wel zeer duidelijk
de conclusie weer, waartoe het forum
kwam. Het werd n.l. de vraag gesteld
„Indien de macht van de „managers“
in de bedrijven inderdaad toeneemt,
hoe kunnen deze mensen dan gecon-
troleerd worden, in het bijzonder door
de aandeelhouders?” Het forum merkte
allereerst op, dat dit probleem van
de controle zich niet alleen in het
bedrijfsleven voordoet, maar in de ge-
hele maatschappij. Onze maatschappij
is daarbij zo ingewikkeld geworden,
dat nog slechts de zeer grote leiders
het geheel kunnen overzien en leiden.
Deze „managers“ zijn echter uitermate
schaars.

Het eenvoudigst is de oplossing nog
voor de bedrijven. Algemeen zocht
het forum hier de oplossing in de pu-
blicatie van de jaarstukken. Het is van
belang, dat de bedrijfsleiders op deze
wijze aan de buitenwereld rekening
en verantwoording afleggen van het
door hem gevoerde beleid. Om het
doel te bereiken dient het jaarverslag
echter over het algemeen wel een
verbetering en uitbreiding te onder-
gaan. Een taak zag men hier ook weg-
gelegd voor de Vereniging voor de
Effectenhandel en ook dacht het forum
aan het instellen van een soortgelijk
instituut als de Verzekeringskamer.

Veel moeilijker is het probleem voor
de maatschappij in het algemeen.
Wij dienen hierbij vooral te denken
aan de verhouding regering/volksver-
tegenwoordiging. Het forum was het
er algemeen over eens, dat een ze-
kere controle onmisbaar is voor het
goed functioneren van de democra-
tie, maar de ingewikkeldheid van onze
moderne maatschappij is juist de
grootste bedreiging van die democra-
tie. Men kan nog aannemen, dat er
voldoende „superior few“ te vinden
zijn, die het staatsapparaat kunnen
controleren, maar dan komt ogenblik-
kelijk het probleem op, „wie controleert
de controleurs?” De Verzekeringskamer
bijv. is zeer zeker heel goed in staat
om de diverse verzekeringsmaatschap-
pijen te controleren, maar wie con-
troleert nu de Verzekeringskamer?
Een zeker vertrouwen in de „mana-
gers“ is dus wel onmisbaar. Eén der
forumleden was van mening, dat een
zekere „controle“ aanwezig was in de
angst voor het verliezen van maat-

schappelijk prestige: Als een lid van de Verzekeringskamer zijn taak niet juist verricht, verliest hij hierdoor zijn maatschappelijk aanzien, en dit zou een goede „stok achter de deur zijn”. Het vraagstuk van de controle komt men ook tegen bij de politieke partij, de vakvereniging en dergelijke. Al stond dit probleem van de controle dan in het middelpunt van de discussie, het was zeker niet het enige waarover het forum zich uitsprak. Vraagstukken

als kapitalisme, verschuiving van de souvereiniteit etc. werden niet verwaarloosd.

Al met al mogen wij Prof. Kuin en het forum dankbaar zijn voor een uitermate interessante ochtend.

Het thé-dansant zorgde ervoor, dat de diesviering van de S.E.F. op een gezellige wijze besloten kon worden.

¹⁾ Zie J. M. Clark - The Economics of Overhead Costs.

SEMINARIUM VOOR BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

Onze landgenoten uit kracht van het statuut

De bibliotheek van het Seminarium voor Bedrijfshuishoudkunde heeft in de laatste tijd enige interessante aanwinsten mogen ontvangen, te weten een fraaie verzameling publicaties afkomstig uit Suriname. Zij werden dit jaar en ook vorige jaren reeds ter beschikking gesteld door de vriendelijke medewerking van het Departement voor Economische Zaken van Suriname, hetgeen mogelijk gemaakt werd door de directeur van Economische Zaken aldaar, de Heer R. A. Ferrier, die enige tijd tot de studenten en gaarne geziene gasten van onze faculteit heeft behoord en onze faculteit in goede herinnering heeft bewaard.

Het materiaal is waard om bestudeerd te worden, al was het alleen maar om kennis te nemen van de ontwikkeling van een volkshuishouding, waarop de aandacht van Nederlandse economische studenten even zo goed gericht moet wezen als op de ontwikkeling van de eigen volkshuishouding, omdat nauwe banden hebben bestaan en blijven bestaan met dit gebied.

Op het Seminarium liggen vele statistieken en rapporten ter inzage, zoveel zelfs, dat een volledige opsomming in verband met de plaatsruimte onmogelijk is.

P. Velthuys Cz.

econ. drs

Tel. Zaandam (02980) 3315

Repeteert voor cand. ex:

Kostprijs
Financiering
Waarde en Prijs
Geld, Crediet en Bankwezen
Eerstejaarsproef

Voor doct. ex:

Interne Organisatie
Externe Organisatie
Arbeidsvoorwaarden

Marnixstraat 290

Kamer 309

Amsterdam centrum

J. W. Vet

econ. drs

Tel. 34416

Voor doctoraal ex.:

Macro Economie
Openbare Financiën
Geld, Crediet en Bankwezen
Internat. Ec. betrekkingen
Sociale Economie

Vijzelstraat 38

Inlichtingen en besprekingen:

Woensdag 3 tot 4 uur, of na
afspraak, ook gedurende
de vacaties

Maandag 11 tot 12 uur,
of na afspraak, behalve
in Augustus

AMSTELODAMUM

typt Uw scriptie
wetenschappelijk
verantwoord.

Speciale service
voor speedwerk

O.Z. Achterburgwal 212
Amsterdam-C.
Tegenover
Oudemanhuispoort
Telefoon 43443

Koopt en verkoopt
Uw
STUDIEBOEKEN
bij

**Boekhandel
J. de Slegte**

AMSTERDAM
Kalverstraat 11-13
(v.h. Rest. Winkels)
Telefoon 32540

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

28e Jaargang 1954 - Abonnement per jaar f 16.—.

Redactie:

Drs. A. L. Brok, Prof. Dr J. F. ten Doesschate,
Prof. T. Keuzenkamp, Prof. Dr J. L. Mey, Drs J. Modderaar, A.
Nierhoff, H. R. Reder, Prof. A. M. van Rietschoten, Prof. Dr H. J.
v.d. Schroeff, Drs P. J. van Sloten.

Men abonneert zich voor de gehele jaargang.

Een proefnummer wordt op verzoek gaarne verstrekt.

Voor studenten en assistentleden van het N.I.V.A. bestaat ge-
legenheid tot het nemen van een studieabonnement tegen de ge-
reduceerde prijs van f 10.50 per jaar.

VIJF EN TWINTIG JAREN

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY ENBEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

Deel I: Bedrijfshuishoudkunde f 7.75
Deel II: Accountancy f 14.75

Prospectus op aanvraag verkrijgbaar.

J. MUUSSES — UITGEVER — PURMEREND

LEVERING OOK VIA DE BOEKHANDEL

W. GRADER

Econ. Drs

repeteert

Doctoraal examen:
Sociale en Bedrijfseconomie

ROERSTRAAT 102hs

TELEFOON 717915

DE POUS

ECON. DRS

VEERSTRAAT 8

Amsterdam-Z.

Telef. 71.55.88

repeteert voor

CANDIDAATS- EN DOCTORAAL-EXAMEN

de onderdelen

SOCIALE ECONOMIE EN BEDRIJFSECONOMIE